

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתצו

ערב שבת קודש

פרשת ניצבים זילך

כ"ד באלול ה'תשע"א

יוצא לאור עלידי

מכון ליובאוויטש שעליד

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ד באלול ה'תשע"א – ב' בתשרי ה'תשע"ב

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ד באלול	הל' מעילה פרק ה-ז.	הל' עבדים פרק ד.	מל"ת קיד.
ש"ק	כ"ה באלול	פרק ח. לך אובח וגוי. ספר הקרבנות והוא ספר תשיעי.. הל' קרבן פסח.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ה.	מל"ת קיד. מ"ע נה. מל"ת קטו. קטז.
א'	כ"ו באלול	פרק ג-ה.	פרק ו.	מ"ע נו. נז. נח.
ב'	כ"ז באלול	פרק ו-ח.	פרק ז.	מל"ת קכה. קכג. קכח. קכו. קכז. קכא. קכב.
ג'	כ"ח באלול	פרק ט-י. הל' חגיגה.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ח.	מל"ת קיז. קיט. קיח. מ"ע נג. נב.
ד'	כ"ט באלול	פרק ב-ג. הל' בכורות.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ט.	מ"ע נד. מל"ת קנו. רכט. מ"ע טז. עט.
ה'	א' בתשרי	פרק ב-ד.	אורך ביושר וגוי. ספר משפטים והוא ספר שלשה עשר.. הל' שכירות.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת קמד. קח.
ו'	ב' בתשרי	פרק ה-ז.	פרק ב.	מ"ע עח.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה****	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
7.01	6.36.6	1.03	12.33	9.29	6.36	5.39	5.18	4.29	ו', כ"ד באלול
7.00	6.35.6	1.03	12.33	9.29	6.37	5.39	5.18	4.30	ש"ק, כ"ה באלול
6.58	6.34.3	1.03	12.32	9.29	6.37	5.40	5.18	4.30	א', כ"ו באלול
6.57	6.33.0	1.02	12.32	9.30	6.38	5.40	5.19	4.31	ב', כ"ז באלול
6.56	6.31.7	1.02	12.32	9.30	6.39	5.41	5.20	4.32	ג', כ"ח באלול
6.54	6.30.4	1.01	12.31	9.30	6.39	5.42	5.20	4.33	ד', כ"ט באלול
6.53	6.29.1	1.01	12.31	9.30	6.40	5.42	5.21	4.33	ה', א' בתשרי
6.52	6.27.8	1.01	12.31	9.30	6.40	5.43	5.22	4.34	ו', ב' בתשרי

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ
7:13	6:17	7:12	6:18	7:12	6:15	7:11	6:15	7:13	6:17
-	6:11	-	5:59	-	6:08	-	5:53	-	6:11
-	7:06	-	7:05	-	7:06	-	7:04	-	7:06
7:04	6:08	7:02	5:56	7:03	6:05	7:01	5:50	7:04	6:08

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלי"ד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

להיות כאחד - באמת

פרשת "אתם ניצבים היום כולכם" נותנת כוח, שבראש-השנה יהיה עם-ישראל במצב של "לאחדים כאחד" • על-ידי אחדות באופן של למעלה מטעם ודעת פועלים שגם הקב"ה יתקשר עם נשמות ישראל למעלה מטעם ודעת • כשהאדם יבין את ריחוק ערכו, וכיצד יוכל לבקש ש"יבחר לנו" - ממילא לא יחשוב על חסרונות הזולת • השינויים במשל "המלך בשדה" מצביעים על נתינת כוח יתרה בהליכה אל המלך • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

הנשמות בשווה - מ"ראשיכם שבטיכם" ועד ל"חוטב עציץ ושואב מימין", כפירוש רש"י⁸ "שבאו כנענים להתגייר בימי משה כדרך שבאו גבעונים בימי יהושע" (שנתקבלו אך ורק בגלל השבועה⁹), ואף-על-פי-כן, גם הם עולים לפני הוי' יחד עם שאר בני-ישראל, באופן של "כולכם", "לאחדים כאחד"¹⁰.

תוכן העניין ד"כולכם", "לאחדים כאחד" הוא לא רק שהם סובלים איש את רעהו מבלי הבט על כך שאחד הוא הראש והשני הוא איש פשוט, אלא יתרה מזה שהם מקבלים זה מזה, ומשלימים זה את זה, כשם שבגוף האדם משלימים הראש והרגל זה את זה, שכל אחד מהם - גם הראש וגם הרגל - אין לו שלימות בלעדי השני.

וכדי שתוכל להיות עבודה זו בראש-השנה, "היום", מקדימים וקורין בתורה בשבת שלפני ראש-השנה: "אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם גו' מחוטב עציץ עד שואב מימין" - שהקריאה בתורה מהווה נתינת-כוח להביא הדברים לידי פועל.

א. איתא¹ בלקוטי-תורה² (והובא גם ברשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר לפרשת ניצבים תש"ז³) ש"פרשה זו (ניצבים) קורין לעולם קודם (בשבת שלפני) ראש-השנה⁴. - לפעמים קורין ניצבים-וילך ביחד, ולפעמים קורין ניצבים בפני עצמה, אבל פרשת ניצבים קורין תמיד בשבת שלפני ראש-השנה. וטעם הדבר - על-פי הידוע⁵ שכל שבת שייכת וכוללת את ימי השבוע שלאחרי זה, ולכן קורין בשבת שלפני ראש-השנה פרשת ניצבים ששייכת לראש-השנה:

"אתם ניצבים היום" - ש"היום" קאי על ראש-השנה⁶, "יומא דדינא רבא"⁷. ובבוא "היום", יום ראש-השנה, צריך להיות "אתם ניצבים גו' כולכם" - שכל הנשמות צריכים להתייבב ("צושטעלן זיך") כולם יחדיו "לפני ה' אלקיכם", ועניין זה הוא בכל

(1) גרפס עד סוף סעיף ד בלקו"ש ח"ב ע' 398.

(2) ריש פרשתנו.

(3) סה"מ ה'תש"ז עמ' 256.

(4) תוס' מגילה לא, סע"ב. רמב"ם הל' תפלה פי"ג ה"ב. טוש"ע או"ח סתכ"ח ס"ד.

(5) ראה זח"ב סג, ב, פח, א.

(6) פענח רזא סוף פרשתנו. מג"ע פרשתנו ד"ה עשירי (ס, ד).

(7) תרגום לאייוב ב, א. וראה אוה"ת נ"ך עה"פ (עמ' תרנא),

מזח"ב לב, (ועוד).

(8) פרשתנו כ"ט, י.

(9) יהושע ט, טו.

(10) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1141 ואילך.

ההתמסרות שלמעלה מטעם ודעת ושהרי על-פי השכל אין קשר ושייכות בין "ראשיכם" ל"שואב מימך", שעל-ידיה פועלים שגם הקב"ה יתקשר עם נשמות ישראל שלמעלה מטעם ודעת, על-דרך המבואר¹² בעניין "בכל מאורך"¹³, שעל-ידי ה"מאור" שלך, עם היותו שלך בלבד, ממשיכים את ה"מאור" העצמי.

ג. אמנם, העניין ד"כולכם", "לאחדים כאחד" חייב להיות באמת¹⁴. על האדם לדעת שאכן כך היא המציאות: למרות שהוא חושב את עצמו לאחד מ"ראשיכם" ואת השני לאיש פשוט, הרי, נוסף לכך, שאי אפשר לדעת מיהו ה"ראש" ומיהו ה"רגל", כיוון שעל-פי רוב מעריך אדם את הזולת בדרגה פחותה ממה שהוא באמת, ואילו את עצמו מעריך בדרגה נעלית ממה שהוא באמת, הרי מלבד זאת, גם אם המציאות היא אמנם כזאת שהוא הוא ה"ראש", ישנה מעלה ברגל על הראש, ששלימות הראש באה אך ורק על-ידי הרגל, כנ"ל.

ועל-פי זה יש לבאר העובדה שדווקא הגבעונים נעשו חוטבי עצים למשכן ולמקדש:

לא כל בני-ישראל היו במקדש, ולא כולם דרו בירושלים. היו שם רק אנשי מעמד, שלוחי כל ישראל, ואילו עבודתם של הגבעונים היתה במקדש. וטעם הדבר - לפי שאמיתות שלימות המעלה טמונה ברגל דווקא.

וזהו גם הביאור בהקשר והשייכות לשבועה (השבועה שהיתה בשעת קבלת הגבעונים) - כי, שבועה היא למעלה מטעם ודעת, ומגיעה לעצם

ועל-דרך המבואר בתורת החסידות¹¹ הטעם לאמירת פסוקי מלכויות, זכרונות ושופרות בראש-השנה - שעל-ידי זה שמביאים הוכחה מן התורה שהקב"ה צריך להיות מלך, וצריך לזכור, ובמה בשופר, פועלים שכל זה נעשה בפועל.

ב. וממשיך בכתוב (לאחרי "אתם ניצבים גו' מחוטב עציך עד שואב מימך") "לעברך בברית הוי' אלוך" - שהעבודה ד"אתם ניצבים גו' כולכם" מהווה הכנה "לעברך בברית", לכריתת הברית שבין הקב"ה לבני-ישראל ביום ראש-השנה:

התוכן דכריתת ברית - כפי שרואים בגשמיות אצל שני אוהבים נאמנים שכורתים ברית ביניהם שלא תפסוק אהבתם, דכיון שאהבתם זה לזה היא מצד הטעם, אם משום שאחד מכיר במעלותיו של השני, או שאוהבו כדי שהלה יאהבו ותצמח לו מכך טובה, הרי, כאשר רואה בעצמו חיסרון מסויים וחושש שמא ירגיש חברו בדבר ומתוך כך יגרום רפיון באהבתם, ובפרט כשהחיסרון הוא בעניינים עיקריים שיכול לגרום לביטול האהבה לגמרי, או אפילו להיפך האהבה, והעצה לזה, שכאשר אהבתם היא בתוקפה, עושים ביניהם כריתת ברית שהאהבה תתקיים לעד, כי, כריתת ברית היא למעלה מטעם ודעת, היינו, שמניחים את השכל על הצד, וכורתים ביניהם ברית להתקשרות עצמית, ששום דבר שבעולם לא יחליש את האהבה, ותהיה לעד ולעולמי עולמים.

וכך גם לגבי האהבה שבין הקב"ה לבין בני-ישראל: בבוא ראש-השנה, שאז האהבה היא בתוקף גדול (כיוון שעומדים לאחרי עבודת חודש אלול המסירה את החטאים המעלימים על האהבה), נעשית אז כריתת ברית, שבני-ישראל מתקשרים אל הקב"ה בהתקשרות עצמית שלמעלה מטעם ודעת, כך ששום דבר שבעולם לא יהיה מסוגל להחלישה.

וכדי לעורר את הקב"ה, כביכול, להתקשר עם נשמות ישראל למעלה מטעם ודעת, הרי זה על-ידי העבודה ד"כולכם", "לאחדים כאחד" - שזוהי

(12) ראה תו"א מקץ לט, ג ואילך. ובכ"מ.

(13) ואתחנן ו,ה.

(14) רבינו הזקן אמר פעם לנכדו ר' נחום, בנו של אדמו"ר האמצעי, במענה לשאלתו האם מספיק לעשות הדבר ושיבקש ממנו רבינו הזקן - לעשות "טלאי" ע"ג בגד עליון ("קאטינקע") שתפרו לו לרגל חתונתו. - כוונתו של רבינו הזקן היתה לשבור את הקליפה שהיתה אז בנוגע לבגדים - בתחילה לא הסכים ר' נחום, וכשאמר רבינו הזקן שעבור זה יבטיח לו להיות עמו במחיצתו, השיב, טוב הדבר, ושאל את זקנו האם צריך שיהיה הרצון (לעשות הטלאי) באמת (לקו"ד ח"א טו, א-ב) במעשה בפועל מתוך קבלת-עול, או שצריך שיהיה הרצון באמת: "א ודאי מיט א אמת, און מיט דעם אמת פון יחידה" (מרשימה פרטית בלתי מוגה).

(11) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, ג. ובכ"מ.

הנפש¹⁵, ואילו עצם הנפש מתבטא ברגל דווקא.

רבי הלל הכין קושיא במסכת ערכין כדי לשאת ולתת בהלכה עם אדמו"ר הזקן. מיד עם היכנס אדמו"ר הזקן לחדר, עוד בטרם הספיק רבי הלל לצאת ממחבואו - שמע את אדמו"ר הזקן אומר בניגונו הידוע: "כשיש לאברך קושיא בערכין - עליו להעריך עצמו תחילה", ומיד התעלף רבי הלל כשמצאוהו ועוררוהו מעלפונו - כבר נסע אדמו"ר הזקן משם. [שוב לא עלה ביד ר' הלל להיות אצל אדמו"ר הזקן. הוא היה נוסע אל אדמו"ר האמצעי ואל ה"צמח

ד. כשיהודי מתבונן שלפני התקיעות בראש-השנה יבקש "יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה"¹⁶ - שהפירוש ד"יבחר לנו" הוא "בכך ולא אחרת" ("אזוי און ניט אנדרערש"), ומתבונן בכך שעניין הבחירה הוא מעצמותו יתברך דווקא, שכן רק הוא, עצמותו יתברך, נעלה מכל המדידות, נעלה מכל ההגבלות, חופשי, ומתבונן גם ב"אין

על-פירוב אדם מעריך את הזולת בדרגה פחותה ממה שהוא באמת, ואילו את עצמו הוא מעריך בדרגה נעלית ממה שהוא באמת...

צדק", אבל אצל אדמו"ר הזקן היתה זו הפעם היחידה בה היה, וגם אז לא ראה אותו. ויש לבאר משמעותו של הסיפור בעבודת ה' בנוגע אלינו:

ערכין - הוא עניין שאינו מבוסס על השכל, שהרי, הדין בערכין הוא שערך האדם נקבע על-פי גילו, ולא על-פי מעלות בני האדם. כל האנשים שבאותו גיל יש להם ערך שווה²¹.

ולכאורה, יכול מישהו להקשות: אני עסקתי כל שנותיי בתורה ועבודה, בדברים שהקב"ה נהנה מהם, פמליא של מעלה נהנית מהם, וגם על-פי שכל האנושי ראויים הם להערכה, ואם כן יש ערך רב לשנותיי; ואילו שנותיו של פלוני בוזבוז לריק וטוב לו שלא נברא²² - כיצד, אפוא, ייתכן ששנות שנינו יהיו בעלי ערך שווה? והמענה על זה: כשיש למישהו קושיא בערכין -

ערוך" שלגבי עצמותו יתברך¹⁷, שכל יחס של "אין ערוך" שיתואר אינו מהווה משל כלל ליחס ד"אין ערוך" שבין הבורא לבין הנבראים - כיצד מרהיב עוז לבקש מעצמותו יתברך "יבחר לנו"?!

כשאדם יתבונן בכך ויעריך את עצמו, לא יישאר לו פנאי להעריך את השני.

רבי¹⁸ הלל מפאריש¹⁹ השתוקק לראות את אדמו"ר הזקן²⁰, אך, בכל פעם שהיה מגיע לעיר בה הופיע אדמו"ר הזקן, לא פגש אותו, משום שאדמו"ר הזקן כבר נסע משם. עלה ברעיונו להזדרז ולהקדים, וכששמע שאדמו"ר הזקן עומד להגיע למקום מסויים, נסע לשם עוד בטרם בוא אדמו"ר הזקן. ולא הסתפק בכך, שכן בראותו שתמיד מזדמנות מניעות שונות לראיתו את פני אדמו"ר הזקן חשש שגם הפעם לא יניחוהו להיכנס, והתחכם ובא אל הדירה בה עמד להתאכסן אדמו"ר הזקן והתחבא תחת המיטה.

21) ומתאים גם בהדין דעכו"ם שנערך - כי, כשמעריך את עצמו כדבעי, הערך הוא הכי פחות (כי ידע אינש בנפשיה ערכו), וגם עכו"ם שווה הסכום, כיוון שאין פחות ממנו. ויומתק זה בעבודה - על-פי דיוק אדה"ז בתניא קדישא רפ"ל, שהעתיק הגירסא ("הווי שפל רוח בפני כל) האדם" (ולא "אדם"), שכולל גם עכו"ם. וק"ל. וממכתב כ"ק אדמו"ר במענה "להערותו ע"פ משנת" בתוכן עניינים דניצבים" - נדפס בהוספות ללקו"ש ח"ב עמ' 698.

22) ראה לקו"ת פ' ראה כט, א.

15) ראה ספר קיצורים והערות לתניא עמ' מח ואילך.
16) תהילים מז, ה. וראה לקו"ש ח"ט עמ' 282. וש"נ.
17) רמ"ק בספר אלימה. הובא בפלח הרמון על הפרדס ש"ג פ"א.
18) ראה סה"ש תרצ"רת עמ' 276. וש"נ.
19) הרב ר' הלל בר' מאיר הלוי מאליסאו אב"ד באברויסק (תקנ"ה - יא מנ"א תרכ"ד). ראה אודותו בספר פלח-הרמון בראשית עמ' IV.
20) ראה גם לקו"ר ח"ג תקכד, א.

עליו להעריך עצמו (כדבעי) תחילה, ובמילא תתבטל הקושיא²³.

* * *

ה. בסיום המאמר דג' סליחות²⁴ מביא כ"ק מו"ח אדמו"ר המשל ד"מלך בשדה" המבואר בלקוטי-תורה²⁵, אבל, בשינויים קלים, וזה לשונו:

"והמשל בזה דהמלך קודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלים פניו בשדה, ואז רשאים ויכולים כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו, והמלך מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם, ובלכתו העירה הנה כולם הולכים אחריו. אמנם בבואו להיכל מלכות, אין נכנסים אל המלך אלא על-פי הכנה גדולה, וברשות, ואף גם זאת רק המובחרים שבעם ויחדי סגולה".

השינויים מהלשון בלקוטי-תורה הם: (א) בלקוטי-תורה נאמר ש"אז רשאים כל מי שרוצה כו", וכ"ק מו"ח אדמו"ר מוסיף "רשאים ויכולים כו". (ב) בלקוטי-תורה נאמר "ובלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו", וכ"ק מו"ח אדמו"ר כותב ש"כולם הולכים אחריו". (ג) בלקוטי-תורה נאמר ש"בבואו להיכל מלכותו אין נכנסים כי אם ברשות כו", וכ"ק מו"ח אדמו"ר מוסיף ש"על-פי הכנה גדולה וברשות כו".

וצריך להבין הטעם לשינויי הלשון - דלכאורה ממה-נפשך, כיוון שאינו כותב הלשון שלו, אלא משתמש בלשון שבלקוטי-תורה, למה משנה הלשון שבלקוטי-תורה בשינויים הנ"ל?

23) זאת ועוד: כשיחשוב ויעריך את עצמו, במילא לא יחשוב (וועט ער פארשפארן טראכטן) אודות החסרונות של הוולת. - כ"ק ארנ"ע אמר פעם באמצע הסעודה, כאשר א' המסובים הזכיר אודות הבשר בעת אכילת הדגים: בינתיים אוכלים דגים, ולשם מה צריכים לחשוב על הבשר? ועניינו בעבודה - שכאשר נמצאים באמצע עבודת הבירורים בעניין הדגים, אין לעשות חשבונות ע"ד הבירורים בעניין הבשר, שור הבר כו'. ועד"ז בנדר"ד, שכאשר יחשוב על עצמו, לא יחשוב אודות החסרונות של הוולת (מרשימה פרטית בלתי מוגה).

24) סה"מ ה'תשי"ע עמ' 285.

25) פ' ראה לבב.

- כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם²⁶ שיש הפרש בין אמירת מאמר שנתעצם עמו ("אז מיט דעם מאמר וועט ער כאפן א אידן"...), לאמירת מאמר שלא נתעצם עמו (שאף שאמר גם מאמר זה, לא היה בזה העניין של "כאפן א אידן"), ובנידון-דין, השינויים מהלשון שבלקוטי-תורה מדגישים את ההתעצמות, ובמילא, צריך להבין מהי כוונתו בשינויים אלו.

ו. ויש לומר, שטעם השינויים הוא בהתאם לשינוי במעמד ומצב בדורו של אדמו"ר הזקן לדורנו זה - שבזמנו של אדמו"ר הזקן לא היה צורך להבהיר ("באווארענען") כל כך, מה-שאין-כן בדורנו זה.

- אחד החסידים שהיה בזמנו של אדמו"ר הזקן ואחר-כך בזמנו של אדמו"ר האמצעי והצמח-צדק, אמר, שפעם היו אומרים "קורצע תורות" [שהרי גם המאמרים הארוכים של אדמו"ר הזקן הם "בקיצור" לגבי אריכות המאמרים בדורות שלאחרי זה] שהיו פועלים פעולתם ("עס האס דערנומען"), מה-שאין-כן כיום... ואם הדברים אמורים לגבי הזמן ההוא, בימינו אלה על-אחת-כמה-יוכמה!

וההסברה בזה:

בנוגע לשינוי הא' - בדורו של אדמו"ר הזקן היה מספיק לומר ש"רשאים כל מי שרוצה לצאת ולהקביל פניו", ולא היה צורך להוסיף יותר, מה-שאין-כן בדורנו זה צריכים להוסיף בפירוש ש"רשאים ויכולים כו' להקביל פניו".

ועל דרך זה בנוגע לשינוי הב' - שבדורו של אדמו"ר הזקן מספיק לומר ש"בלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו", ומוכן מאליו ש"הם" קאי על אלה שאודותם מדובר לפני זה; מה-שאין-כן בשביל דורנו זה - הדור שבו חי ("געלעבט און לעבט") כ"ק מו"ח אדמו"ר - הוסיף במאמר ששלחו בכל מרחבי תבל ש"כולם הולכים אחריו", כדי להבהיר בבירור (שלא יהיה מקום לטעות) שהכוונה היא לכולם ממש, גם אלה שהמלך הראה להם פנים שוחקות ולא הועיל להם, גם הם - כולם - הולכים אחריו.

ובנוגע לשינוי הג' - התנאי ד"הכנה גדולה" בהוספה על ה"רשות", שלכאורה, הרי זה היפך הטובה ("צי דען איז דער רבי ניט קיין גוטער ח"ו

26) ראה גם שיחת פורים תרפ"ט.

ויש לומר שכונת כ"ק מו"ח אדמו"ר להוסיף שהכניסה היא למקום כזה שבו לא שייך לציין ("אנצייכענען") מלכותו (כי אם מלכות סתם), להיותו למעלה מכל הסימנים... ועל-דרך המבואר בלקוטי-תורה²⁸ בפירוש הכתוב²⁹ "כי ביום הזה יכפר עליכם" - הטעם שלא נתפרש בכתוב מי הוא המכפר, כי אם "יכפר" סתם.

ח. בסיום המאמר²⁴ כותב כ"ק מו"ח אדמו"ר ש"על-ידי התעוררות נקודת הלב בתשובה מעומקא דלבא נעשה כלי טהורה לקבל השפע ברכה דראש-השנה על כל השנה".

(כ"ק אדמו"ר בכה ואמר:) והברכה העיקרית - שהרבי יוציא אותנו מהגלות הגשמי ומהגלות הרוחני, ויוליכנו לקראת הגאולה האמיתית והשלימה.

(קטעים מהתוועדות שבת פרשת ניצבים, כ"ז באלול ה'ש"ת. תורת-מנחם כרך א עמ' 205-218 - בלתי מוגה)

וואס ער לייגט צו דעם תנאי פון הכנה גדולה?! - יש לומר, שזוהי נתינת עצה לקבלת הרשות: אף-על-פי שכל מציאותם של השרים (הממונים על נתינת הרשות) אינה אלא היותם שרי המלך, מכל-מקום, כשבאים לידי שררה וצריכים לבקש מהם רשות, ייתכן שלא ירצו ליתן רשות.

ולכן מוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר העניין ד"הכנה גדולה", שהכנה זו - שתוכנה לייקר את הזמן, כל גגע ורגע, ולמלא אותו באותיות התורה והתפילה - שייכת לכל אחד ואחד, ובמילא יכול לטעון: כיוון שהרבי ציווה עליי לעשות הכנה זו, לא ייתכן שהכנה זו תלך לטמיון...

- נוסף לכך שעל-ידי זה יתוסף אצלו כמה וכמה עניינים של תורה ומצוות, וידוע²⁷ שמלאך מיכאל נותן הכל ("גיט אלץ אפ") בשביל מצווה - ועל-ידי זה תינתן לו הרשות להיכנס להיכל המלך.

ז. ויש להוסיף ולבאר עוד שינוי קל - שבלקוטי-תורה הלשון הוא "בבואו להיכל מלכותו", ואילו כ"ק מו"ח אדמו"ר כותב "בבואו להיכל מלכות" (ללא תוספת וא"ו).

(28) ר"פ אחרי.
(29) אחרי טז,ל.

(27) קיצורים והערות לס' התניא ריש עמ' מו.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

לבקש מהקב"ה את המשיח

אין זה דחיקת הקץ כי כבר "כלו כל הקיצין"

כאשר יהודי מרגיש שחסר לו דבר מסויים - הרי גם אם עושה "חשבון" שאינו ראוי כו', יש עליו חיוב מן התורה לבקש מהקב"ה שימלא את חסרונו!
אתה חושב שאינך ראוי לכך - אל תעלים עובדה זו, ובלאו הכי לא יועיל אם תרצה להעלים... אלא תאמר שלמרות שאינך ראוי, מכל-מקום, מבקש אתה מהקב"ה שימלא חסרונך, מכיוון שהקב"ה ציווה בתורתו "שיהא אדם... שואל צרכיו שהוא צריך להם!"
ובכן: החיסרון הכי עיקרי של בני-ישראל הוא - שנמצאים עדיין בגלות, חושך כפול ומכופל, ומשיח צדקנו עדיין לא בא!...
ומכיוון שישנו ציווי בתורה "שיהא אדם... שואל צרכיו שהוא צריך להם" - שואלים יהודים ומבקשים מהקב"ה שמשיח צדקנו יבוא תיכף ומיד "משיח נאו"!...
אילו היו הצדיקים - "ועמך כולם צדיקים" - עושים "דעם אמת'ן שטורעם"... [=מרעישים באמת] "וואַלט מען שוין לאַנג פטור געווארן פון דעם גלות"... [=כבר מזמן היינו נפטרים מהגלות] אלא שישנו ציווי ואזהרת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו שאמר, "לא מרצוננו גלינו כו' ולא בכוחותינו אנו נשוב כו'" ועל-דרך שאין לדחוק את הקץ;
אבל לאידך - לא מדובר כאן אודות דחיקת הקץ, שהרי כבר "כלו כל הקיצין", לא אתמול ולא שלשום, כִּי-אם בזמן הגמרא...
ומכיוון שכן, צועקים יהודים "עד מתי"?...! און אַז מ'שרייט - דערשרייט מען זיך" [=וכשצועקים - הצעקה פועלת], ומתוך שמחה וטוב לבב, ופועלים את הגאולה האמיתית והשלימה באופן ד"לא עיכבן כהרף עיין", תיכף ומיד ממש.

פשיטא שצריך "לזכות את ישראל" בגאולה

כאשר יש דין ומשפט בבית-דין של מעלה, אומרים להם - "אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו":
במחילה מכבודכם, לפני שניגשים אתם לדון את היהודי - רדו נא למקומו של היהודי, בעולם-הזהה הגשמי והחומרי, "און מאַטערט זיך אָפּ" [=ותתענו] שבעים או שמונים שנה, ואז... נראה מה יהיה אתכם!!!
[...]. וזהו גם שמסיימים לאחרי אמירת פרקי-אבות "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם כו'", כלומר, מכיוון שהקב"ה רוצה וחפץ בזכותם של ישראל, ולא עוד אלא שמשתדל להרבות בזכותם - הרי מובן, שגם בית-דין של מעלה צריך ללמוד מהנהגתו של הקב"ה, ולזכות את ישראל.
ופשיטא שצריכים "לזכות את ישראל" בעניין הכי עיקרי - גאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו.

(מהתוועדות שבת פרשת כִּי-תצא ה'תשמ"ה. התוועדות ה'תשמ"ה כרך ה עמ' 2904,2899 בלתי מוגה)

צמודים ללוח-השנה

כבר בתחילת הקיץ עורר הרבי על ראשי-התיבות של השנה החדשה, מפני שלוחות השנה נדפסים באותה עת • איזה לקח אפשר ללמוד מה'לוח'? • על הטעויות בלוחות שבסוף ספר הטור • מתנה מיוחדת שקיבל הרבי מקרובו - לוח מירושלים משנת תרכ"ז, עם הגהות בעל 'שער הכולל', סב סבו של הרבי • הוראות לקראת הדפסת לוח חב"ד במרוקו • לקראת השנה החדשה

ובמהלך ההתוועדות הסביר (התוועדויות תש"נ שם עמ' 183):

הטעם שמזכירים זה עתה - כיון שמתחילים כבר להתעסק בהדפסת ה"לוחות" של שנה הבאה, שבהם נוהגים לציין את סימני השנה, נוסף על המנהגים המיוחדים ועניני תורה השייכים לימי השנה, כנהוג בלוח "כולל חב"ד", וכיצא בזה וראה להלן בקשר ללוחות חב"ד במרוקו.

להיזהר מטעויות סופרים ומדפיסים

בליקוטי שיחות השבועי לפרשת מטות מסעי תשל"ח (ומשם בליקוטי שיחות כרך ח"י עמ' 381) בשולי-הגיליון להערה 29, ציין הרבי לכמה ספרים המתייחסים לטעויות הדפוס שבלוחות שנדפסו בסוף ספר הטורים:

ראה הלוחות שבטור אורח-חיים לאחר הלכות ראש-חודש - ראה על דבר לוחות אלה - פרי חדש לאורח חיים הלכות ראש חודש. שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן שטו. חתם סופר חלק ו' סימן לה. קורות חשבון העבור עמ' קסג ואילך (ושם עמ' קסד): שבכתב יד של הטורים באוקספורד 702

ניתן להשפיע ולשנות

בהודמנות אחת התבטא הרבי (על פי 'הנחות התמימים' מש"פ אמור תש"נ עמ' 19):
מ"לוח" אפשר ללמוד הוראה בעבודת ה': למרות שלוח הזמנים מסודר ונקבע מראש, ואי-אפשר לשנות בכך מאומה - הרי לאמיתו של דבר בכוחו של יהודי להשפיע גם בזמן עלי-ידי זה שהוא מנצל את הזמן לעבוד את ה', וכך משפיע ופועל עילוי בזמן עצמו. כפי שמבואר לגבי ספירת העומר שיהודי בכוחו לפעול גם את "וספרתם", מלשון אבן ספיר (על-דרך השמים מספרים), שהימים הם בהירים, וכך גם ב"לוח זמנים" פועל היהודי עלי-ידי עבודתו עילוי עד לאופן של חקיקה (כמו חקיקת הלוחות) "בחוקותי תלכו".
לפי רשימה אחרת (התוועדויות תש"נ כרך ד, עמ' 183) הרגיש הרבי:

המנהגים ועניני התורה שב"לוחות" צריכים להיות כמו האותיות שבלוחות - אותיות החקיקה. הרקע לזה: באותה התוועדות (התוועדויות תש"נ כרך ד' עמ' 170) התבטא הרבי כי "מתחילים כבר להתכוונן לשנה הבאה, שסימנה תהא שנת אראנו נפלאות..."

אודותו, והנה עתה אינו [=בבית המסחר] אצלם, מפני מעט הדורשים אחרי לוח מרוס'י כזה, הציע לדרשו מרוס'י, אבל הרי זה הלכתא לעידן ועניינים ולכן לא הסכמתי על זה.

נתן לי כתובת בוארשא, אשר אולי ישנו למכירה שם. ואפשר ינסה כבן[דן] בזה.

אבל אשנה עוד הפעם, את אשר הגדתי לו גם אשתקד, בודאי ימצא בביבליותיקה של האוניברסיטה בריגא לוחות, בספר השנה לתכונה, וכיוצא בזה לעשרות ובם ימצא כל הנחוץ להערכת לוח השקיעה לאפקי מוסקבא, ל"נ [=לנינגרד] וכו'. לדוגמא: יצא כבר בעד שנות 1930-31 .. ועל פיו יוכל להעריך לוח השקיעה בנקל, במשך יום ויומיים.

בלוח שנה כתביד שנכתב ביד והופץ בשכפול והגיע לידי הרבי בעת מלחמת העולם השנייה, רשם הרבי בכתבידו תיקונים לנכתב שם, ובמיוחד הוסיף לעצמו תזכורות לזמני תעניות שני וחמישי ואת זמני המולד, וכך בכתב יד ברור ויפה נרשם שם (על פי צילום עמוד אחד שהועתק ב'צדיק יסוד עולם', קה"ת תשנ"ב, עמ' 11): "תענית שני קמא"; "תענית חמישי"; "פסח שני"; "תענית שני בתרא".

על גבי לוח לשנת תש"ז (רשימת סיפורים ועניינים, נ.י. תשס"א עמ' 27) שהופיע מטעם ועד העזרה התאחדות הרבנים הפליטים בירושלים רשם הרבי לעצמו בכתביד קדשו את תאריכי היארצייט של בני המשפחה: "בערל" [אחיו הי"ד] - כ"ד תשרי. "שמואל" [דודו אחי אביו] - י' כסלו. "גיטל" [דודתו אשת דודו הרב שמואל הנ"ל] - י"ט כסלו. "אבין אודוני" [זקני הרב] [ברוך] [שניאור] - כ"ט טבת. "אבין אודוני" [מורי] [ורבין] [נשמתי] [עדין] - כ' אב. "אבין אודוני" [זקני הרב] [מאיר] [שולמה] - כ"ג אלול [...]. - כ"ה אלול".

"בעוד חודש בדיוק..."

בספר 'ימי בראשית' (עמ' 123-122) מסופר שבשעה שנכנסו אל הרבי התמימים דוד רסקין וגדליה קארף, וביקשו שיואיל להתוועד עם התמימים בקשר ליום ההילולא ב' ניסן [תש"ו], הוציא הרבי ממגירת שלחנו לוח קטן, הביט בו ואמר: בעוד חודש בדיוק, ביום ב' אייר, תתקיים

ובפריז 422 נמצאו באמת לוחות הקביעות בכ"ב שורות וכו'). והלואי שבהוצאות הטור הבאות יתקנו הטעות סופרים.

לאחר זמן הראני חכם אחד הספר שארית יוסף (שאלוניקי, שכ"ח) שער ז', וזה לשונו שם (בתחילתו): וגם לוח.. כפי סדר.. בעל הטורים ז"ל.. לולי שנפלו בו טעות הסופרים והמדפיסים.. (ומביא כמה דוגמאות ומסיים) והשמר לך ושמור נפשך מאד אל תסמוך ואל תשען על סימני הי"ג מחזורי[ם] שנדפסו עד הנה כו'.

מסתבר שהרבי זכר את תוכן הדברים שבספר 'שארית יוסף' וביקש שימצאוהו בספר. לבסוף מצא הרב שלום דובער לוי את הספר, ולכן כתב הרבי "לאחר זמן הראני חכם אחד" (ראה עבודת הקודש עמ' קנג"ד).

באחת השנים דיווח הרב אפרים וולף לרבי (ימי תמימים' כרך ה' עמ' 381): "הגיעונו טעות על לוח השנה של הישיבה [=ועד לתומכים ונדיבים] שהשנה צורפו ללוח שני עמודים של פירוט החגאות הנוצרים והמוסלמים וכל ימי אדיהם וכו'. הדבר נעשה ללא ידיעתנו כי אנו רק מוסיפים העמודים הראשונים והאחרונים ללוח שאינו נערך על ידינו. ולעתיד נקפיד אי"ה לבדוק הלוח קודם שנצטרף אליו".

תאריכי תעניות ויארצייט בלוח הרבי

בכ"ה אייר תרצ"ג פונה כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ לרבי שזה עתה עבר לגור בפאריז ומבקש ממנו לחפש עבורו בחנות עתיקות: "עלים בודדים כמו כתובות ישנות.. כרוזים מודעות לוחות ישנים כי ימצאון..". (אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ כרך טו עמ' קניקנא). ב'בית הגנזים' מצויין כי כ-400 לוחות שנה עתיקים מצויים בספריית ליובאוויטש העולמית.

בשנת תר"צ, כשהתגורר הרבי בברלין, כתב (למי שימשש שנים אחר-כך מזכירו) להרב חמ"א חודקוב אודות לוח שנה שיודפסו בו זמני הדלקת הנרות בערבי שבתות ומימי טובים לערי רוסיה (נדפס לפני מספר שנים במדורנו זה):

מכתבו על-דבר הלוח קבלתי. היום שאלתי

כן לאומרו) והסביר: אולי זהו על-דרך מה שבינם טוב מזכירים נשמות.

בספר 'עבד מלך' (אודות הרב עזריאל זעליג סלונים (עמ' 288)) נזכר כי ביו"ד אלול תשכ"ה כתב לו הרב חורקוב בעניין הדפסת לוח מנהגי בית-הכנסת בפורמט כיס.

בשנת תשמ"ז שיגר הרבי מכתב עידוד וברכה לרב מרדכי גנוט, עורך הלוח 'דבר בעתו' (המכתב נדפס בראש הלוח של שנת תשמ"ח). הרבי הודה לו על אזכור שיעורי הרמב"ם היומיים (צילום המכתב הופיע במדור זה בקשר לתקנת לימוד הרמב"ם).

לוח חב"ד במרוקו

שח הרב יהודה לייב רסקין (ע"ה): "כשהתחלתי להוציא לאור לוח שנה בשם חב"ד במרוקו היה זה לראשונה בשנת תשמ"מ, ושנה לאחר-מכן הורה לי הרבי להוציא לאור גם בפורמט כיס".

בראשית שנת תשמ"ב רשם הרבי במפתיע, כשהגיה את שלשלת היחס שבראש קובץ 'היום יום' למהדורה החדשה והנרחבת שהופיעה אז לקראת חודש כסלו (עם הערות וצינונים והוספות שונות): "...ואשר בכמה ספרים שנת תשמ"ב היא שנת הקץ. ותא חזי עמא דבר אומר שהוא רואשין תיבות: תהיה] שנת ביאת משיח".

בשנים הבאות זכה הרב רסקין שעל ידו יפרסם הרבי את ראשי-התיבות של השנים הבאות:

בחדש אייר תש"נ ('שנת ניסים בית חיינו' עמ' 211): "יצא מענה לרי"ל רסקין ממרוקו, שהכניס את דף השער מהלוח שעורך לקראת שנה הבאה: "כ"ק אדמו"ר הקיף את המילה 'תשנ"א' וכתב: 'לכאורה נקרא באופן בלתי רצוי'".

אחר-כך החל השימוש במילה "תנש"א". ובאמת - ראה לעיל מהתוועדות שבת-קודש פרשת אמור - כבר בשבת שקדמה ל"ג בעומר החל הרבי להשתמש בראשי-התיבות של "תהא שנת אראנו נפלאות".

בכ"ו ניסן תנש"א ('אראנו נפלאות' עמ' 138) השיב הרבי לשאלת הרי"ל רסקין בקשר לרמז של שנת תשנ"ב הבעל"ט: תהא שנת נפלאות בכל.

בלי-נדר התוועדות.

בי"ד שבט תש"ל (כפר חב"ד גליון 1173 עמ' 19) מודה הרבי ל"מר ישראל אריה לייב לאוואוט, ממונטריאל שבקנדה":

נהנתי מאוד לקבל ממוך דרישת שלום, וכן את מתנתך האדיבה מאד, 'לוח ירושלים' תרכ"ז, עם הערות בכתב-יד מאת סבך וסב"בי, רבי אברהם-דוד לאוואוט, זאת תהיה תוספת יקרה לספרייה שלי.

לוח 'כולל חב"ד'

על לוח כולל חב"ד נכתב רבות בספר 'נודע בשיעורים' (מרחשון תשע"א בעריכת רשנ"ז ברגר) פרק כה, וכן בכתבה במדור זה שהתפרסמה לפני כמה שנים. נציין כאן מספר התבטאויות של הרבי אודותיו שטרם הופיעו:

"לוח כולל חב"ד הוא מנהג ירושלים ויש לסמוך עליו" (שיחות קודש תשכ"ט כרך א' עמ' 237-6), ו"מדוייק" התבטא בהזדמנות אחרת (שם כרך ב' עמ' 488).

הגהותיו של הרבי על הלוח של שנת תשי"ג צולמו בספר 'מבית הגנוזים' (עמ' רנב - רנג, ונדפסו ב'כרם חב"ד' גליון 1 עמ' 21 ואילך). תכריך מכתבי רבינו אל הגאון רבי אברהם חיים נאה וכונו רבי ברוך נאה (וכן דיון של רא"ח נאה בדברי רבינו) ומכתביהם אליו, פורסמו ב'פרדס חב"ד' גליון 16 (טבת תשס"ו) עמ' 34-18 (וכן בעמ' 91-89). בין השאר - גם הערות ללוח תשט"ז (עמ' 19).

כותב הרב ניסן מנגעל ('כפר חב"ד' גליון 573 עמ' 12): פעם אחת שהיתי ביחידות והרבי הורה לי לנסוע לאוהל ביום מסוים, תוך כדי דיבור הוציא הרבי ממגירת השולחן "לוח כולל חב"ד" עיין בו רגע וכשראה שאותו יום חל בראש חודש, אמר לי ללכת ביום אחר.

ובימנו של המזכיר הרב יהודה לייב גרונר מחודש מנחם אב תשכ"ד (תשורה לוי, י"ט אדר א' תשס"ה, עמ' 32) רושם, כי בהזדמנות אחת נסבה השיחה אודות אמירת אב הרחמים בתשעה באב שחל להיות בשבת. הרבי נטל את הלוח "כולל חב"ד", עיין בו (וכנראה נרשם שם שנוהגים

הלכות ומנהגי חב"ד

ממון בפועל, להפריש לעצמו וליתנו לעני או לגבאי בבוקר⁹.

כמנחה - פרקי'אבות, פרקים ה' ו' ¹⁰.

מוצאי שבת:

אין אומרים 'ויהי נועם', 'ואתה קדוש'¹¹.

יום ראשון

כ"ו באלול, א' דסליחות

מוצאי שבת-קודש

ימי הסליחות המעוררים לתשובה, הם מהזמנים הידועים שבהם היו מנגנים את ניגונו של אדמו"ר הזקן, בעל 'ארבע הבבות'¹². סליחות¹³ הראשונות, מתחילים אחר ובסמוך לחצות הלילה¹⁴.

יש לפרסם בכל בתי הכנסת (ולא רק לחסידים), שכדאי לקשר את אמירת הסליחות (=תפילה) - בכל אחד מימי הסליחות - עם תורה וצדקה: לפני אמירתן, ללמוד (הפעם - קודם חצות) את מאמר

(9) נסמן בהערה הקודמת.

(10) ראה בגיליון הקודם בסוף הערה 17, שלכאורה יש לנהוג בפועל כמנהג הישן שהזכיר הרבי בשנת תשמ"א לומר את המשנה שלפני הפרק והברייתא שלאחריו רק פעם אחת.

(11) לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדה"ז סי' רצה ס"ג.

(12) ספר-השיחות תש"א עמ' 86-85 (ספר-הניגונים ח"א, ניגון א).

(13) כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו יצא לסליחות בבגדי הש"ק - 'אוצר מנהגי חב"ד', אלול-תשרי, עמ' כג, וש"נ (וכן מובא מס' לקט"י יושר).

י"א שצ"ל הסליחות בעמידה, וכן נפוץ בין אנ"ש. ובפרט באמירת 'אשמנו' (מדינא - שו"ע אדה"ז סי' תר"ז ס"ז. ועד"ז לכאורה גם באמירת 'אשמנו מכל עם'; "סלח לנו" שאחרי י"ג מידות, וכיו"ב). וכן י"ג מידות, שמע קולנו.

(14) ספר-המנהגים עמ' 54 (מפני שאומרים 'במוצאי מנוחה'), וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כג. וכדי שתהא לסליחות שייכות לשבת, יש לעשות זאת מיד אחר חצות (שיחה דלהלן הע' 15, וראה בקטע הבא בפנים).

שבת-קודש, פרשת ניצבים-וילך,

כ"ה באלול, 'שבת סליחות'

גם בשבת זו אומרים, קודם תפילת שחרית, את כל התהילים¹, אף-על-פי שאין מברכים את החודש². הפטרה: "שוש אש"ש".

הבעש"ט אמר שבשבת זו הקב"ה בעצמו מברך את החודש השביעי, המושבע והמשביע ברוב טוב לבית ישראל על כל השנה, ובכוח זה ישראל מברכים את החודשים י"א פעמים בשנה³. אומרים 'אב הרחמים'⁴.

כ"ק אדמו"ר מהורי"צ סיפר, שחסידים הראשונים היו לומדים ביום כ"ה באלול בפרשת בראשית עד "יום אחד"; בכ"ו באלול - עד "יום שני" וכו'; בכך התכוונו להביא תוכן של 'עבודה' גם בעניינים של "בראשית ברא..." (אתערותא דלעילא)⁵.

אחרי התפילה - התוועדות בבית-הכנסת, כבכל שבת מברכים, ובפרט שנהגו חסידים להתוועד בכל שבת-קודש ערב-סליחות⁶, ואף במוצאי-שבת-קודש - כהכנה לאמירת הסליחות.

בשבת שלפני ראש-השנה יש⁷ להתחיל בשבת עצמה בצדקה באופן המותר בשבת, על-ידי צדקה דמאכל ומשקה ['לחיים'] או על-ידי צדקה רוחנית, כמו נתינת עצה טובה ועל-אחת-כמה-זוכמה לימוד תורה, ועוד וגם זה עיקר - קבלת החלטה טובה [כולל הסכום!]⁸ שתיכף ומיד לאחר השבת יקיים... [נתינת

(1) ספר-המנהגים עמ' 30.

(2) לבוש ר"ס תכא. מטה-אפרים סי' תקפ"א סעיף מז.

(3) ספר-המנהגים עמ' 55.

(4) 'התוועדות' תש"נ ח"ד עמ' 299.

(5) לקט-שיחות חט"ז עמ' 488.

(6) 'התוועדות': תשי"א ח"ב עמ' 327, תשמ"ב ח"ד עמ' 2253, תשמ"ג ח"ד עמ' 2045 ועוד.

(7) 'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 376.

(8) סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 222 ובהערות.

באמירת סליחות בבית-המדרש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, לאחר קדיש תתקבל, מסיימים בשירת "רחמנא דעני לעניי ענינא", והרבי היה מעודד את השירה כדרכו בקודש²¹.
האומר סליחות ביחיד, לא יאמר י"ג מידות²², גם לא בניגון ובטעמים²³.

יום שני,

כ"ז באלול, ב' דסליחות

מהיום ואילך עד ערב ראש-השנה ועד בכלל - אמירת הסליחות "באשמורת הבוקר"²⁴. ידוע מנהגנו לברך ברכות-השחר בבית²⁵, ועל-כל-פנים יש לברכן, ולפחות את ברכות-התורה, קודם הסליחות²⁶.
מכיוון שלמעשה הש"ץ מתעטף בטלית לאחר שהאיר היום, יברך עליה אם מתפלל בה מייד לאחר-מכן²⁷.

יום שלישי

כ"ח באלול, ג' דסליחות

מדברי הרבי נשיא דורנו: "ג' דסליחות הוא יום מיוחד, ולכן אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר מאמר חסידות

אדמו"ר הזקן ד"ה 'לך ה' הצדקה' הנדפס בתחילת הסליחות, ולפחות תחילתו וסופו, וכן עניין בתורה עם מסקנה להלכה; ולתת צדקה (הפעם - מיד לאחר חצות. וניתן לדחות את אמירת הסליחות בזמן מועט, שבו יקיימו את מצות הצדקה), כדי שיפעל בהבנה והשגה של הלימוד והתפילה, ואז פועלים את בקשת הסליחות וההמשכה שלאחריה¹⁵.

השליח-ציבור מתעטף בטלית בלי ברכה¹⁶.

יש להתחיל 'אשרי' בעשרה כדי שיוכלו לומר אחריו קדיש מיד, ואם השלימו לעשרה מיד אחרי סיום אשרי, יאמר כמה פסוקים וחצי קדיש. אם היו עשרה באמירת הסליחות, אסור לצאת באופן שלא יישארו עשרה לקדיש. אך אם יצאו ונשארו אפילו שישה, יאמר הש"ץ קדיש תתקבל¹⁷.
"הנשמה לך" - הש"ץ מתחיל בקול רם¹⁸.

באמירת 'אל רחום שמך' אמר הרבי תמיד כש"ץ: "למען אמיתך, למען ברייתך" - ת' בקמץ, וכן בכולם.

באמירת 'עננו' מסיים הש"ץ בקול רם במקומות המופסקים בשתי נקודות, דלא כמנהג העולם¹⁹.
אומרים 'קדיש תתקבל' אחר הסליחות, גם אם מתפללים שחרית מיד לאחריהן²⁰.

15) ע"פ 'שערי המועדים - אלול', סי' עו, משיחות קודש תשל"ד ח"ב עמ' 435.

16) לוח כולל-חב"ד. וגם אם הוא בחור, מתעטף בה (ע"פ שערי הל' ומנהג ח"א עמ' רכו, מר"ה יז, ותנא"ד-ביאליהו זוטא פכ"ג. וראה באריכות ב'הערות וביאורים - אהלי תורה' גיליון תתנ"א עמ' 05 ואילך, ובפרט בעמ' 26).

הט"ז (סי' תקפ"א ס"ק ב, ונעתק במטה אפרים שם סי"ד, במשנ"ב ס"ק ו ועוד) כתב ליטול טלית מחבירו בהשאלה כדי לצאת מספק ברכה (על בגד יום בלילה), אבל אדה"ז (סי' ח"י ס"ד) כתב ש"מותרים להתעטף אפילו בלילה, דהדבר ידוע שאין מתכוונים לשם מצות ציצית, אלא מפני כבוד הציבור" (וראה טעם זה בשערי אפרים שער י' פתחי שערים ס"ק יא, ודן בדבריו המשנ"ב סי' יד בביה"ל ס"ג ס"ד שהשאלה מציויצת), הרי דס"ל שא"צ לזה. מאידך צ"ע מרשימות היומן עמ' רי; שיחות קדש תשי"א (מהדורת תשנ"ט עמ' 281); והיכל מנחם ח"ג עמ' רמה, שם ברור שעקרונות לבישה כיו"ב חייבת בברכה.

17) כדן חזרת הש"ץ וכיו"ב, מטה-אפרים ואלף-המגן סי' תקפ"א עיף י"ז.

18) 'סליחות - לקוט טעמים ומקורות' מטה-אפרים תקפ"א סי"ח.

19) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כח.

20) 'סליחות - לקוט טעמים ומקורות'. וראה 'אוצר מנהגי

חב"ד' עמ' כט.

21) 'אוצר מנהגי חב"ד' שם (ספר-הניגונים ח"ג, ניגון רמז).

22) שו"ע הבי"י סי' תקס"ה ס"ה.

23) 'היכל מנחם' ח"ג עמ' רסה (למרות האמור בעניין זה בשו"ע שם, ראה כף-החיים סי' קלא ס"ק ג. גם בשו"ת מנחת-אלעזר ח"ד סי' כב מסיק שלא לומר גם בניגון ובטעמים, וכן נהג בפועל - 'דרכי חיים ושלום' אות צ).

לעניין אמירת 'מחי ומסי', 'מרן דבשמיא' ביחיד, בלוח כולל-חב"ד הביא שידלגם, כיוון שיחיד מנוע מלהתפלל בלשון ארמי כמבואר בשו"ע רבינו סי' קא ס"ה. אך יש מקום להוכיח אחרת מלשון אדה"ז בסידורו, שהסתייג רק מאמירת 'קום פורקן' השני ביחיד, ראה 'התקשרות' גיליון ס עמ' 20. הערות ה' ואנ"ש, צפת, גיליון ל עמ' 39.

24) ספר-המנהגים, מנהגי ר"ה. (למעשה, במניין של הרבי אמרו סליחות בשעה 07:00).

25) אג"ק ח"ט עמ' שצ, וראה ספר-השיחות תש"ד עמ' 20.

26) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע אדה"ז סי' מו ס"ח.

27) למרות מש"כ במטה-אפרים שם סעיף ט"ו לברך תמיד, הרי לדעת אדה"ז הנ"ל הערה 61 אין לברך על עטיפה זו כלל, אא"כ היא מיועדת גם לתפילה שאח"כ.

ביום זה²⁸. הוראת נשיאינו הקדושים ומנהג משנים רבות, אשר היורד לפני התיבה, ובפרט בימים הנוראים, יעבור תחילה על כל התפילות, ובפרט על כל הפיוטים, לדעת לכל הפחות פירוש המילות כפשוטו, וכמובן מאליו לדעת דיני התפילה בכלל, ודיני הש"ץ בפרט²⁹. ואף אם עשה כך לפני שנה, יעשה כן גם בכל שנה כמה ימים קודם שיורד לפני התיבה בתור ש"ץ³⁰. כמובן, על התוקע והמקריא ללמוד היטב את דיני התקיעות הכללתן, כולל הטעויות והספקות השכיחות בהן³¹. היום בתפילת מנחה אומרים תחנון³².

יום רביעי
כ"ט באלול, ערב ראש־השנה³³

הנוסח הוא "ותיטיב לנו הכתיבה והחתימה"³⁸, וכך תוקן בכת"י באחת מהוצאות קה"ת הראשונות (מעוטף), ולכאורה נכון הוא. בפיוט "שלוש־עשרה מידות" יש כמה וכמה שינויים שתוקנו ב'סליחות' בהוצאות האחרונות (מוגה על־ידי כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו³⁹). את הקטע "אל תבוא במשפט עמנו" אומרים חזן וקהל פסוק בפסוק. את הפסוקים "אל תבוא", "והוא ישפוט" נפוץ לאומרים ביחד כפסוק אחד⁴⁰. היום אין תוקעים בשופר⁴¹, ומי שלא הספיק להתלמד, יעשה זאת בחדר סגור⁴². אחרי התפילה⁴³ אומרים 'סדר התרת נדרים'⁴⁴, במניין עשרה אנשים כשרים⁴⁵ (ולכל הפחות צריך שיהיו לפניו שלושה)⁴⁶.

בקריאת־שמע שעל־המיטה, ביום שלישי בלילה אור ליום רביעי, אומרים תחנון³⁴. אָבֵל בתוך שבעה מותר לו ללכת היום לבית־הכנסת לאמירת הסליחות³⁵, וכן להתפלל עם הציבור³⁶. בסליחות אומרים תחנון (=ויודי) אפילו לאחר עלות־השחר, אבל לא בתפילה³⁷. בפיוט 'מרוכים צרכי עמך', בסליחות נוסח ליטא

38) כגון בסליחות 'קודש הילולים' הוצאת לוי־אפשטיין, ירושלים תשכ"ה. וייתכן שאצלנו נתקן (בתחילה - צולם) מתפילת נעילה, ששם מבקשים רק חתימה, ולא שמו לב לתקן, גם לא בהוצאה החדשה דארה"ק.
39) התיקונים מפנים בפיוט 'שלוש עשרה מידות' הם בכמה שינויים מהנסמן ב'לקוט טעמים ומקורות', וכנראה הוגה שוב. ושמעתי שלאשונה נדפס פיוט י"ג מידות מתוקן בשילהי תשכ"ד בדף בודד (הוצאה קודמת של הסליחות היתה שנה לפני כן, בשילהי תשכ"ג).
40) כיו"ב, לפי מנהגי אשכנז אחרים אומרים בקטע "שמע קולנו" את הפסוקים "אמרנו האזינה" ו"יהיו לרצון" כפסוק אחד (כמדומני שהש"ץ אינו אומר את הפסוק השני בקול), וצ"ב מה הטעם לכ"ז.
41) לוח כולל־חב"ד, מרמ"א ס"י תקפ"א ס"ג.
42) השלמה לשו"ע אדה"ז סו"ס תקפא, במהדורה הישנה עמ' 4631, ובחדשה עמ' תסח.
43) לוח כולל־חב"ד, ובסידור אדה"ז: 'קודם חצות'.
44) בנוסח התרת נדרים, תיבת "בכולהו" נמשך לפניו - "לכן אני שואל ממעלתכם התרה בכולהו" (ולא "בכולהו אני מתחרט") כן אמרו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב (רשימות הרב לנדא, 'כפר חב"ד' גיליון 689 עמ' 53) והרבי (מראות־קודש ע"ה תשמ"ט), וכן הוא בסידור 'בית יעקב'. מאידך בסידור אוצר התפילות, וכן בסידור יעב"ץ הוצאת 'אשכול' נמשך לאחרי.
בסידורנו מנוקד: "ולא יעשה שום רושם". ואולי הוא טה"ד.
45) בסידור הלשון "וטוב שיהיה עדה שלמה", ובספר־המנהגים ובלוח כולל־חב"ד - "ובעשרה". כנראה, לא הקפיד הרבי שהמתייר יהא מי שהותר לו כבר ('כפר חב"ד', גיליון 977 עמ' 831).
46) ראה אלף־המגן למטה־אפרים ס' תקפ"א ס"ק קא. מדינא, קטן 'מופלא סמוך לאיש' אינו מצטרף למתירים, אבל מבקש התרה (ראה הלכות והליכות בר־מצווה פי"א ס"ד. חנוך נער ס"פ לג). וב'אוצר' עמ' לט כתב שאין נוהגים בזה.

28) 'התועדויות' תשמ"ב ח"ד עמ' 4522. וכן נהג כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו כמה פעמים. וראה לקוטי־סליחות ח"ד עמ' 743 ואילך, ושי"נ.
29) לכאורה - הוראה זו שייכת גם לפיוטי הסליחות. ראה באג"ק ח"ז עמ' שנא, שרצוי שלא להתפלל [כנראה - גם כל השנה] במניין שבו אומר הש"ץ פיוטים באמצע ברכות ק"ש (כנהוג בכמה קהילות אשכנזיות). אולי יש להתיר כשהציבור זקוקים לו כתוקע וכיו"ב. וראה בקשר לש"ץ מאנ"ש המתפלל בביהכ"ל דנוסח אחר ב'התקשרות' גיליון תקל"ד עמ' 14 ואילך, ובפרט בהערה 12.
30) אגרות־קודש ח"א עמ' שנג, תטז ושי"נ.
31) ראה ספר־המנהגים ס"ע 56.
32) סידור אדמו"ר הזקן לפני 'למנצח... יענד' (מלבוש ומג"א ס' קלא ס"ו. בשו"ע אדמו"ר הזקן שם, חסר סעיף זה).
33) כנראה שהרבי לא התענה בער"ה - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מה, עיי"ש.
34) סידור אדה"ז, לפני 'למנצח... יענד' (מאחר שאינו נוהג כיו"ט מיום שלפניו, אלא מעלות השחר, כיוון שאומרים הרבה 'סליחות' באשמורת, שלא כשאר עיו"ט, ואף לא כפי שנהגו בעבר בערב יו"כ - ראה שו"ע אדה"ז ס' תר"ד ס"ד־ה).
35) לוח כולל־חב"ד, ע"פ הרמ"א ס' תקפ"א ס"א.
36) מטה־אפרים שם סכ"ב.
37) לוח כולל־חב"ד.

חשוב כגון בשר או דג בשיעור 'כזית'⁵⁸, ויתן ביד אחר (לכתחילה - מזכים על-ידי אדם זר בן-מצוות, ולא על-ידי בנו או בתו, אפילו גדולים, אם הם אוכלים משלו⁵⁹) לזכות על-ידו לכל הקהל, ואומר: "אני מזכה לכל מי שרוצה לזכות ולסמוך על עירוב זה". הזוכה מגביה את העירוב טפח מן המקום שהיה מונח עליו, אפילו אם הניחו על ידו המוגבהת באוויר⁵⁹, וחוזר ונוטל את העירוב מיד הזוכה, ומברך: "אשר קידשנו במצותיו וציוונו על מצות עירוב". ואומר: "בדין...⁶⁰ מי שאינו מבין ארמית, צריך לומר בלשון שהוא מבין. תוכן העניין: "בעירוב הזה יהיה מותר לנו לאפות, ולבשל, ולהטמין חמין, ולהדליק נר, ולתקן, ולעשות כל צרכינו מיום-טוב לשבת, לנו ולכל ישראל הדרים בעיר הזאת".

* כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נהג לקבל על עצמו הידור נוסף לפני כל ראש-השנה⁶¹. וכחוראה כללית נאמר: "בכל ראש-השנה צריך כל אחד לקבל על עצמו זהירות יתרה [הידור] במצוות עשה, וזהירות בסייג של לא-תעשה, וזהירות יתרה בהנהגה טובה"⁶².

משעה אחת קודם תפילת המנחה⁶³ עד תפילת ערבית במוצאי ראש-השנה, ישקוד כל אחד ואחד באמירת תהילים לילה ויום⁶⁴. הנהוגים לתת צדקה בכל יום, יתנו היום גם עבור שני ימי ראש-השנה⁶⁵.

(58) בנפח (ומשקל) 72 סמ"ק.
 (59) שו"ע אדה"ז סי' תקכ"ז סי' וסי' שסו סי' ב"ג.
 (60) כנדפס בסידור תהלת ה' (הישן) עמ' 942.
 (61) ספר-המנהגים עמ' 65. אמנם במקור הבא, וברוב המקורות שהובאו ב'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קנג"ד מדובר בר"ה עצמו, ובחלקם - לאחריו.
 (62) 'ספר המאמרים - קונטרסים' לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, ח"א עמ' קלב (ושם: "זהירות יתירה במצוות עשה [בלקו"ש] דלהלן: בהידור מ"ע], וזהירות בסייג של לא-תעשה [בתורת מנחם ח"ד עמ' 23: בזהירות יתירה מל"ת], וזהירות יתירה [בתורת מנחם שם: הוספה] בהנהגה טובה"). לקוטי-שיחות חלק ב עמ' 843.
 (63) אודות תוכן ההתבוננות שצ"ל בתפילה זו, ראה ספר המאמרים תש"ג ס"ע 14.
 (64) ספר המנהגים, מנהגי ר"ה.
 (65) הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שערי-צדקה עמ' קמב.

* לפני שיוצאים מבית-הכנסת (ובכל מקום אפשרי), יש להודיע ולפרסם שחייבים לעשות היום 'עירוב תבשילין'⁴⁷, וכיצד עושים זאת.

* עורכים מגבית ומחלקים 'צורכי החג' לראש-השנה ולכל חגי תשרי לזקוקים לזה (בדומה ל"מעות חטים" קודם חגי-הפסח)⁴⁸.

* נוהגים לכתוב פ"נ (הנשואים - כמוכן בחגירת אבנט) עבורו ועבור בני-ביתו לבקשת כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה. להניחו בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ולשלחו (אם באפשרי - בו ביום) על-מנת לקראתו על הציון שלו⁴⁹.

נוהגים להשתטח על קברי צדיקים⁵⁰, והנמצאים בקירוב מקום משתטחים על ציון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע⁵¹ וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. מסתפרים⁵², וטובלים⁵³ במקווה טהרה לכבוד החג⁵⁴.

עירוב תבשילין⁵⁵:

נוטל פת שלמה⁵⁶ בשיעור 'כביצה'⁵⁷, עם תבשיל

במטה-אפרים שם סוס"ב כתב שלא יאמרו כמה מבקשי התרה ביחד, אלא בשעת הדחק.
 לעניין נשים, לפי הנפסק בשו"ע (יו"ד רלד סנ"ר"ו) הבעל נעשה שליח לשאול על נדרי אשתו, אך אינו מצטרף להמתירים, ולכאורה יכול היה בעלה לומר הנוסח גם בשמה (אך לאחרים, אף לבתו, לא ניתן להתיר ע"י שליח - שם סי' רכח סט"ז. וע' פתחי-תשובה שם ס"ק ט לעניין בקשת התרה בכתב) ולעניין מודעה על לעתיד - לכאורה די להן בי'כל נדרי'.
 (47) ערוך-השולחן סי' תקכ"ז סי"ד.
 (48) לקוטי-שיחות ח"ד עמ' 963.
 (49) ראה ספר-המנהגים ס"ע 59. ב'לוח השבוע' לג' תמוז, גיליון תתפ"ד הערה 12, פורטו כמה מנהגים בקשר לכתובת פ"נ.
 (50) רמ"א סי' תקפ"א ס"ד, וראה מטה-אפרים שם ס"נ.
 (51) ספר-המנהגים ס"ע 55.
 (52) מדינא מותר גם אחר חצות, שו"ע אדה"ז סי' רנא ס"ד (אך האריז"ל היה נוהר - כל השנה - להסתפר קודם חצות דווקא, כפי-החיים שם ס"ק יט ומטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ג. וכנראה למעשה אין מקפידין בזה, וצ"ע - ראה 'התקשרות' גיליון תרע"ו עמ' 41).
 (53) מחצות היום, לקוטי-דבורים ח"ג עמ' 568. ועיין אלפי-המגן למטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ק קכא. ליקוטי מהרי"ח ח"ב דף ז,ב.
 (54) לוח כולל-חב"ד.
 (55) סידור אדה"ז ולוח כולל-חב"ד.
 (56) ראה שו"ע אדה"ז סי' תקכ"ז סכ"ה.
 (57) בנפח 45 סמ"ק, משקלו לערך 22 רום.

מי שלא הדליקה אז, תדליק בלילה לפני הסעודה⁷³ (מאש הדולקת לפני החג).

גם הפעם מברכת אחרי ההדלקה⁷⁴. הברכות בהדלקת הנרות: "להדליק נר של יום הזיכרון"⁷⁵, ו"שהחינו"⁷⁶.

איש המדליק לא יברך⁷⁷ 'שהחינו'⁷⁸. יש להכין נר גדול (כמו נר נשמה) כדי שיהיה אפשר להדליק ממנו את נרות ליל ב' דראש-השנה. השנה יש לדאוג להדליק ממנו ביום השני של החג נר נוסף, שידלק עד שעת הדלקת הנרות ביום ב' דראש-השנה, ערב שבת שובה.

הנוהגים להדליק "נר תשובה" כמנהג בית הרב, וחוששים להדליקו ביום-טוב, ידליקו היום נר הדולק כמה ימים⁷⁹.

לפנות ערב⁶⁶ לובשים בגדים נאים וחשובים⁶⁷, ויודעים שהקב"ה עושה לנו נס לשפטנו במידת הרחמים⁶⁸.

אין לובשים ה'קיטל'⁶⁹, גם לא הש"ץ והתוקע⁷⁰, אלא ביום-הכיפורים⁷¹.

מדליקים בזמן הנקוב בלוחות, כמו בערב שבת⁷².

66 בער"ה סמוך לכניסת החג, נהגו רבותינו נשיאינו להיכנס ולשוחח זמן-מה עם זוגתם הרבנית.

אצלם היה הדבר "בדוגמא של מעלה" כיוון שבר"ה היא הנסירה ובניין המלכות (שיחות קודש תשל"ה ח"א עמ' 4). וההוראה בעבודה הרוחנית לכאן"א היא, שאצל כל אחד ואחד מישראל יש לא רק הענין ד'משפיע' אלא גם הענין ד'מקבל' - קבלת עול, ובפשטות יותר - שצריך להתמסר [להפצת המעיינות וחיווק] נשי ובנות ישראל (תורת מנחם התוועדויות ח"כ עמ' 072).

67 לוח כולל-חב"ד. במטה אפרים (תקפא,נה, ע"פ הב"ח והט"ז סי' תקפ"א ומג"א ר"ס תקצ"ז) כתב ללבוש רק נאים אבל לא חשובים כשאר יו"ט (שבגדי יו"ט צ"ל יותר טובים משל שבת כמ"ש בשו"ע אדה"ז סי' תקכ"ט סו"ס ז), אבל בשערי תשובה (ס"ק ו, ובשו"ע השלם - טו) כתב: "העולם נוהגים ללבוש בגדי יו"ט כשאר יו"ט, רק הנשים לובשות לבנים".

68 לוח כולל-חב"ד, משע"ת סי' תקפ"א ס"ק ו, וע"ע מטה-אפרים סי' תקפא סנ"ה.

69 בלקט 'והאר עיינו בתורתך' (מוריסטאון, נ.דו. תשס"ה) עמ' רעג מסופר בשם הרה"ח ר"ל שי' ביסטריצקי, שהרבי אמר שקיטל צ"ל בגד שלובשים אותו מעל הראש (כפי שלבשו הרבי והרש"ג), ולא כאלה (המצויים) שפתוחים מלפנים ונרכסים בכפתורים. וע"ע.

70 כי לדעת אדה"ז (סי' תר"י ס"ט) עיקר הטעם שלובשים קיטל "כדי להיות דוגמת מלאכי השרת", וזה שייך רק ביום-הכיפורים - 'המלך במסיבו' ח"א עמ' קטו.

71 ספר המנהגים, מנהגי ר"ה.

72 הקדמת (בן) ה'דרישה' לטור יו"ד ח"א. מטה אפרים סי' תרכ"ה סל"ג. פסק הגאון בעל 'תורת חסד', וכן מוכח בלקוטי-שיחות כרך כד עמ' 792 הע' 96 - 'קיצור דיני נש"ק' עמ' לו.

73 מטה אפרים שם.

74 שו"ע אדמו"ר הזקן סי' רסג ס"ח. ומלשונו משמע דה"ה כשמדליקין בלילה (וגם איש המדליק - קצות השלחן סי' עד בבדי השלחן ס"ק יט), ודלא כמ"ש במטה אפרים ובאלף למטה שם.

75 שם, מנהג בית רבנו, כמו בקידוש ובהפטרה - אג"ק ח"ו עמ' קכה. [בירכה שהחינו - קיבלה עליה קדושת יו"ט, ואינה יכולה להתנות בזה, מובא מעירובין מ,ב].

76 ספר המנהגים, מנהגי ר"ה.

77 בירך 'שהחינו' בהדלקת הנרות, לא יברכנה שוב בקידוש - ספר-המנהגים עמ' 06.

78 לוח כולל-חב"ד.

79 הרה"ג ר' ישראל יוסף שי' הכהן הנדל, רב קהילת חב"ד מגדל העמק, כתב להתיר הדלקת 'נר תשובה' ביו"ט (למרות הוויכוח ע"ד הדלקת נר נשמה להנוהגים כך ביו"ט, ראה פסקי תשובות סי' תקי"ד ס"ק יד, כיוון שכאן הוא לטובת החיים). החושש מזה, ידליק היום נר (ג' נרות כמנהגנו) הדולק לכמה ימים.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעיהו ע"ה דייטש